

การศึกษาและวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบ สำหรับการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพ ในประเทศไทย

THE STUDY AND ANALYSIS
OF GRAVE DATA MANAGEMENT SYSTEM
IN THAILAND

รัชดากรณ์ มรม่วง
Rachadaporn Mornmoung

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม นนทบุรี 11120
Central Institute of Forensic Science Ministry of Justice, Nonthaburi 11120 Thailand

Corresponding E-mail : rachada.mpic@gmail.com

Received Date June 14, 2023
Revised Date March 13, 2024
Accepted Date April 23, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย ในช่วงปี พ.ศ. 2546-2565 เพื่อพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์และมูลนิธิที่มีหลุมฝังศพ ด้วยวิธีวิจัยเอกสารจากสหราชอาณาจักร รัฐอิสราเอล สหรัฐอเมริกา มาเลเซีย และญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่มีสุสานเก่า มีพื้นที่ขนาดใหญ่ และมีข้อมูลศพปริมาณมากที่เก็บในรูปแบบกระดาษ รวมทั้งในประเทศไทยที่มูลนิธิสว่างวิชาธรรมสถาน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาพบว่า การจัดการข้อมูลในรูปแบบแฟ้มเอกสารยากต่อการค้นหาข้อมูลที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปี เสี่ยงต่อการบันทึกข้อมูลผิดพลาด อีกทั้งแนวทางการบันทึกและจัดเก็บข้อมูลศพของแต่ละมูลนิธิมีความแตกต่างกัน เมื่อสามารถพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลศพนิรนามได้แล้ว แต่การค้นหาวาศพนั้นฝังที่หลุมใดยังเป็นเรื่องยาก หรือบางครั้งไม่พบข้อมูล ดังนั้น การพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพจะสามารถจัดเก็บรักษาข้อมูลได้อย่างเป็นระบบ ค้นหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ตรวจสอบความซ้ำซ้อนของข้อมูล และประชาชนเข้าถึงข้อมูลได้อย่างสะดวก นอกจากนี้ยังพบว่า ประเทศต่าง ๆ ที่นำระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยจัดการข้อมูลหลุมฝังศพ สามารถพัฒนาสุสานให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และเป็นแหล่งอนุรักษ์มรดกท้องถิ่น ซึ่งเป็นการเก็บรักษาความทรงจำอันล้ำค่าสำหรับลูกหลานได้ด้วย

คำสำคัญ: คนหาย ศพนิรนาม สุสาน หลุมฝังศพ

Abstract

This article studies and analyzes grave data problems in Thailand during the years 2003 and 2022 with an aim to develop a grave data management system for the Central Institute of Forensic Science and foundations that manage graves. Grave data from the United Kingdom, the State of Israel, the United States of America, Malaysia, and Japan were analyzed. These countries have extensive old cemeteries and substantial volumes of burial data stored in paper format. In Thailand, the study was made at Swangwichadharmmasathan Foundation, Pak Chong District, Nakhon Ratchasima Province. The study found that in Thailand, grave data were primarily stored in the form of documents, making it difficult to locate information, especially as the volume of data increased every year. It also carried the risk of incorrect recording of the bodies. Guidelines for recording and storing corpse information were varied in each foundation. When the forensic process successfully identified unidentified bodies, it was often challenging to locate the corresponding graves, and sometimes no information was found. By developing a grave data management system, the information could be systematically stored, facilitating quick retrieval and easy access for people, and reducing redundant data. In addition, various countries have implemented technological systems to manage grave data, which could transform cemeteries into historical tourist attractions and local heritage conservation sites. This approach serves as a means to preserve precious memories for future generations.

Keywords: missing persons, unidentified bodies, cemeteries, graves

1. บทนำ

สำหรับประเทศไทยหน่วยงานภาครัฐที่มีภารกิจเกี่ยวข้องด้านคนหาย คนนิรนาม และศพนิรนาม มีหลายหน่วยงาน เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ กระทรวงยุติธรรม แต่กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรง มีเพียงระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 ซึ่งได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 เมษายน พ.ศ. 2564 เป็นระเบียบที่ปรับปรุงจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์ศพนิรนาม พ.ศ. 2558 เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน วัตถุประสงค์ของการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564 คือ เพื่อดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการติดตามคนหาย พิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมไทย แต่การดำเนินการดังกล่าวเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานหลายหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรม จึงสมควรกำหนดแนวทางเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตาม

คนหาย และพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนามในลักษณะบูรณาการ และเพื่อให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพตามความเหมาะสมกับสถานการณ์และสอดคล้องกับภารกิจในปัจจุบัน แต่ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวยังไม่ครอบคลุมการจัดการศพนิรนามที่ยังไม่สามารถพิสูจน์บุคคลได้ ศพเหล่านี้เมื่อมีการชันสูตรพลิกศพเสร็จแล้ว ยังไม่มีระเบียบหรือกฎหมายบัญญัติว่าศพนิรนามนั้นจะต้องดำเนินการจัดการอย่างไร และหน่วยงานใดจะต้องเข้ามาดำเนินการจัดการ (ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564, 2564) ปัจจุบันการจัดการศพเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของงานอาสาของมูลนิธิต่าง ๆ ซึ่งเป็นองค์กรภาคประชาสังคมทั่วประเทศที่มีสุสานรับฝังศพนำศพไปจัดการต่อ

ปัญหาที่พบคือ แต่ละมูลนิธิมีแนวทางการปฏิบัติงานแตกต่างกัน เช่น การเก็บข้อมูลศพก่อนฝังยังมีการจัดเก็บข้อมูลที่แตกต่างกัน การบันทึกข้อมูลศพยังอยู่ในรูปแบบบันทึกลงสมุด เมื่อจำเป็นต้องตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับบางครั้งทำได้ยาก หรือไม่สามารถหาข้อมูลได้ เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นเพียงอาสาสมัครไม่มีเงินเดือน การหมุนเวียนอาสาสมัครทำให้บางครั้งยังไม่ได้รับการอบรม จึงขาดองค์ความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และความเข้าใจถึงความสำคัญของการเก็บและบันทึกข้อมูลศพ นอกจากนี้ ศพนิรนามหรือศพไร้ญาติบางศพยังเป็นศพคดีที่ยังไม่หมดอายุความ เมื่อกระบวนการทางนิติวิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ได้แล้วว่าศพนั้นเป็นใคร การติดตามหาศพว่าฝังไว้ที่ไหน หลุมไหน ทำได้ยาก หรือไม่อาจหาศพพบได้ ส่งผลต่อกระบวนการยุติธรรมของไทย นอกจากนี้ แต่ละมูลนิธิก็จะมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรแตกต่างกัน เช่น จำนวนหลุมที่รับฝังศพมีอย่างจำกัด ดังนั้น เมื่อหลุมฝังศพเต็มจึงมีการล้างป่าช้าเผาทำลายศพก่อนหมดอายุความ ดังตัวอย่างที่ผ่านมาหลายคดีที่ภายหลังสามารถจับตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ และสามารถพิสูจน์ได้ว่าศพนิรนามเป็นใคร แต่ไม่สามารถติดตามศพว่าฝังไว้หลุมไหน หรือที่ไหน หรือบางครั้งศพนั้นถูกเผาไปแล้ว และไม่มีการเก็บบันทึกข้อมูลศพไว้เพื่อการตรวจสอบย้อนกลับ ซึ่งถือเป็นปัญหาของกระบวนการยุติธรรมไทยที่รัฐจำเป็นต้องหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ดังกล่าว (รัชดาภรณ์ มรณวงศ์, 2564) เพื่อให้เห็นสภาพปัญหาดังกล่าวชัดเจนขึ้นสามารถนำเสนอในแผนผังปัญหาการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพประเทศไทย (cause and effect diagram) ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 แผนผังปัญหาการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพประเทศไทย (cause and effect diagram)

ดังนั้น การศึกษาและการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทยจะเป็นอีกหนึ่งทางออกในการแก้ปัญหาการจัดการข้อมูลหลุมศพในประเทศไทย และยังส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคประชาสังคม มูลนิธิต่าง ๆ ได้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์

- 2.1 ศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพประเทศไทย
- 2.2 ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย

3. วิธีการศึกษา

3.1 ศึกษาข้อมูลเอกสารโดยการวิจัยเอกสาร (documentary research) จากในประเทศและต่างประเทศ โดยศึกษาจากกลุ่มประเทศที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยจัดการข้อมูลและหลุมศพ เนื่องจากเป็นประเทศที่มีสุสานเก่า มีพื้นที่ขนาดใหญ่ มีข้อมูลปริมาณมากที่ยังเก็บเอกสารในรูปแบบกระดาษ เพื่อให้ประชาชน

สามารถเข้าถึงข้อมูลศพ การตามหาญาติ รวมทั้งเพื่อเป็นการอนุรักษ์มรดกท้องถิ่น ได้แก่ ญี่ปุ่น รัฐอิสราเอล สหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา สำหรับในประเทศไทย ได้แก่ มูลนิธิสว่างวิชาธรรมสถาน อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับประเทศไทย

3.2 ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย

4. การทบทวนวรรณกรรม

ในต่างประเทศพบว่า การจัดการศพนิรนามและศพไร้ญาติยังมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ความเชื่อ ศาสนา ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม รวมทั้งงบประมาณที่รัฐจะต้องใช้จ่ายในการจัดการศพเหล่านี้ สำหรับประเทศที่ยังมีการฝังศพพบว่า ปัญหาที่พบมีความหลากหลาย ทั้งปัญหางบประมาณค่าใช้จ่ายที่รัฐจะต้องดูแลจัดการศพเหล่านี้ สถานที่ฝังศพที่เริ่มมีข้อจำกัดในเรื่องปริมาณและความหนาแน่น กฎหมายที่ยังไม่มีข้อกำหนดหรือความชัดเจนที่จะต้องดูแลศพเหล่านี้ไปนานเท่าไร เมื่อเวลาผ่านไปนานหลายปี การค้นหาข้อมูลศพหรือหลุมศพมีความยากลำบาก เป็นปัญหาสำหรับกระบวนการจัดการข้อมูลศพเหล่านี้ นอกจากนี้พบว่า การบันทึกข้อมูลของสุสานแต่ละที่ที่แตกต่างกัน เนื่องจากไม่มีหน่วยงานกำกับดูแลกำหนดมาตรฐานการเก็บบันทึกข้อมูลในสุสาน ข้อมูลที่ถูกบันทึกและรวบรวมจากสมาชิกในครอบครัวที่ยังมีชีวิต อาจไม่สอดคล้องกับข้อมูลสุสานและแม้แต่ภายในสุสานเดียวกันเมื่อเวลาเปลี่ยนไป หรือเปลี่ยนผู้รับผิดชอบ การบันทึกข้อมูลอาจแตกต่างจากการบันทึกข้อมูลแบบเดิม ไม่มีการกำหนดกฎเกณฑ์และมาตรฐานที่ยอมรับในการเก็บบันทึกข้อมูล ผู้บันทึกขาดความรู้ ขาดแคลนทรัพยากรจำเป็นสำหรับสุสาน (Cox & Day, 2011) ทั้งนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพ จะก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการข้อมูลศพ เป็นประโยชน์ต่อสุสานและประชาชนที่ต้องการค้นหาข้อมูล ดังนี้ (OpusXenta, 2021)

1) **รักษาเอกสารและข้อมูลที่เป็นต้นฉบับ** สุสานหลายแห่ง เมื่อมีคำขอในการค้นหาข้อมูลศพ การค้นหาข้อมูลจากเอกสารต้นฉบับซึ่งมักจะเป็นกระดาษ จะมีความบอบบางและอาจมีการฉีกขาดเสียหายได้ง่ายจากการค้นหาซ้ำ ๆ ทำให้เอกสารเหล่านี้เสี่ยงต่อการเสื่อมสภาพ นอกจากนี้ เอกสารเหล่านี้มักถูกเก็บไว้ที่สุสานตำบลหรือศาลากลาง ซึ่งมีความเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายจากอุบัติเหตุ เช่น อัคคีภัย อุทกภัย หรือสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลง ทำให้ข้อมูลศพที่ถูกบันทึกเสียหายหรือสูญหายได้ สิ่งที่ชัดเจนอีกอย่างคือ วิธีการจัดเก็บบันทึกแบบเก่าไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยจัดการกับข้อมูลและเอกสารจึงเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพมากกว่าที่จะไม่เพียงแต่รักษาข้อมูลสำคัญนี้ให้ปลอดภัย แต่ยังทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวกยิ่งขึ้น

2) **ความเร็วและถูกต้องในการค้นหาข้อมูล** การแปลงบันทึกข้อมูลศพให้เป็นดิจิทัล ช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถค้นหาได้ภายในเวลาไม่กี่วินาที เพิ่มขีดความสามารถในการค้นหาข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว เมื่อมีการร้องขอจากญาติหลายรายการในช่วงเวลาเดียวกัน นอกจากนี้ ยังสามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนของข้อมูลที่บันทึกไม่ถูกต้องหรือบันทึกไม่ครบถ้วนได้

3) ประชาชนสามารถค้นหาข้อมูลได้โดยตรง ปัจจุบันพบว่า ความนิยมค้นหาลำดับวงศ์ตระกูลหรือค้นหาความสัมพันธ์ในเครือญาติมีมากขึ้น บันทึกการฝังศพในรูปแบบดิจิทัลนั้นจะทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถค้นหาข้อมูลได้โดยตรงไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็ตาม เพียงแค่ป้อนรายละเอียดสำคัญสองสามข้อเกี่ยวกับผู้เสียชีวิตซึ่งผู้ใช้สามารถค้นหาได้ทันทีโดยไม่ต้องไปที่สุสานด้วยตนเอง นอกจากนี้ ยังเป็นการเปิดสุสาน ขยายฐานลูกค้าให้กว้างมากขึ้น และเป็นการช่วยสร้างสุสานบนแผนที่ดิจิทัลเพื่อให้เป็นมรดกท้องถิ่นและแหล่งประวัติศาสตร์ของชุมชนได้

4) การสร้างรายได้ให้กับสุสาน สามารถเพิ่มโอกาสในการสร้างรายได้ให้กับสุสาน โดยการเก็บเงินสำหรับการทำสำเนาบันทึกข้อมูลศพ อาจมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับการพิมพ์สำเนาหรือสำหรับการดาวน์โหลดเอกสาร ไม่เพียงเป็นการให้บริการประชาชนที่สะดวกรวดเร็ว ยังเป็นการเพิ่มโอกาสในการขายพื้นที่สุสานให้กับสมาชิกครอบครัวเพิ่มขึ้น เช่น พื้นที่ว่างที่อยู่ติดกันหรือบริเวณใกล้เคียงโดยไม่ต้องเดินทางมาสุสาน ซึ่งจะทำให้การลงทุนในการพัฒนาสุสานให้เป็นดิจิทัลจะค่อย ๆ ได้รับการชดเชยเงินลงทุนคืนกลับมา

ดังนั้น หลายประเทศจึงแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพ ดังนี้

สหราชอาณาจักร (รัชดาภรณ์ มรม่วง, 2566) เป็นประเทศที่มีหลุมฝังศพที่เก่าแก่แห่งหนึ่งในโลก ตัวอย่างเทศบาลเมืองเบอร์มิงแฮมได้มีการจัดทำฐานข้อมูลกลางสำหรับการฝังศพและการฃาปนกิจ ซึ่งเป็นฐานข้อมูลกลางแห่งแรกตามกฎหมายของสหราชอาณาจักรในรูปแบบออนไลน์ (dead online) เป็นแหล่งข้อมูลเฉพาะสำหรับการค้นหาประวัติครอบครัว แผนภูมิลำดับวงศ์ตระกูล รวมทั้งเป็นสถานที่สำหรับเยี่ยมหลุมศพเก่าของบรรพบุรุษได้จากทุกที่ในโลก นอกจากนี้ สุสานเก่าบางแห่งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้ข้อมูลทางประวัติศาสตร์จากป้ายหลุมฝังศพที่มีการจัดทำอย่างสวยงาม มีการแสดงข้อมูลประวัติผู้เสียชีวิตบางป้ายหลุมศพมีคำกลอนที่แสดงถึงความรักความอาลัยของผู้ที่จากไป การแสดงออกถึงขนบธรรมเนียมประเพณีในอดีต ซึ่งเดิมการค้นหาข้อมูลศพเหล่านี้จะต้องติดต่อหน่วยงานทางด้านการฝังศพประมาณกว่า 3,000 แห่ง และสถานที่ฃาปนกิจอีกกว่า 250 แห่งในสหราชอาณาจักร โดยแต่ละแห่งต่างก็มีทะเบียนข้อมูลศพของตนเองส่วนใหญ่เป็นเอกสารบันทึกเก่า ไม่มีที่เก็บเอกสารส่วนกลางอย่างเป็นทางการ การจัดทำฐานข้อมูลได้มีการแปลงบันทึกทะเบียน แผนที่ และภาพถ่ายให้อยู่ในรูปแบบดิจิทัล และนำมารวมกันเป็นคอลเลกชัน (collection) ดังแสดงในภาพที่ 2 ที่ค้นหาได้จากส่วนกลาง (Deceased Online, 2022) นอกจากนี้ เมืองเฮสติ้งส์มีการจัดทำทะเบียนฝังศพและฃาปนกิจในรูปแบบดิจิทัล การค้นหาข้อมูลศพแบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ การค้นหาอย่างรวดเร็ว (quick search deceased records) จะค้นข้อมูลจากชื่อหรือนามสกุล และชื่อของสุสาน ถ้าไม่พบสามารถเข้าไปค้นหาเพิ่มเติมโดยใส่ข้อมูลให้ละเอียดมากขึ้นหรือการค้นหาข้อมูลศพขั้นสูง เช่น ช่วงวันที่เสียชีวิต อายุที่เสียชีวิต ซึ่งสามารถระบุอายุโดยประมาณ นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำทะเบียนของสุสานที่ประชาชนสามารถเข้าไปค้นหาข้อมูลของสุสานต่าง ๆ ได้ เช่น แผนที่ ประวัติ ที่ตั้ง เว็บไซต์ของสุสาน (Hastings District Council, n.d.)

ภาพที่ 2 The deceased online database การค้นหาข้อมูลศพบนฐานของสภานาวิก

ที่มา: Jolly (2012)

รัฐอิสราเอล เป็นประเทศแรกในโลกที่มีการแปลงสุสานและหลุมศพให้เป็นดิจิทัล (รัชดาภรณ์ มรม่วง, 2566) ใช้เวลาในการดำเนินการประมาณ 5 ปี มีการนำระบบ GPS-Enabled Headstones พัฒนาในรูปแบบแอปพลิเคชัน CemoMemo ซึ่งเป็นแพลตฟอร์มสำหรับแปลงสุสานและหลุมศพให้เป็นดิจิทัล ซึ่งช่วยให้ทุกคนสามารถบันทึกหลุมฝังศพได้โดยใช้สมาร์ทโฟน (smartphone) หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ แอปพลิเคชันถูกออกแบบมาเพื่อให้สามารถจัดหมวดหมู่ข้อมูลเกี่ยวกับป้ายหลุมศพ การแบ่งหมวดหมู่ทำให้สามารถค้นหาข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการสร้างนวัตกรรมในสุสานหรือเรียกว่าสุสานแบบดิจิทัล เนื่องจากสุสานและหลุมศพมีข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ลำดับวงศ์ตระกูล และชาติพันธุ์ต่าง ๆ มากมาย เป็นแหล่งต้นทางในการอนุรักษ์และวิเคราะห์มรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนทั้งที่มีอยู่และทางประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวัฒนธรรมแถบทวีปยุโรปและสหรัฐอเมริกา เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่มีความสำคัญยิ่งที่ควรค่าต่อการเก็บรักษา บนศิลาจารึกหลุมศพอาจมีบทความหรือข้อมูลผู้เสียชีวิตแกะสลักด้วยหินหรือโลหะ เนื่องจากหลุมฝังศพจะถูกจัดเตรียมโดยครอบครัวหรือคนในชุมชนที่ฝังศพตามธรรมเนียม ป้ายหลุมศพอาจมีการตกแต่งอย่างประณีตสะท้อนถึงความสำคัญของผู้ตาย บางส่วนมีคำจารึก คำพูด บทกวี หรือคำพูดของผู้ตายเพื่อแสดงถึงจิตวิญญาณหรือบุคลิกภาพของผู้ตาย หรือกรณีทหารอเมริกันเสียชีวิตในสงครามแต่ไม่ทราบเป็นใคร จะใช้ชื่อ Unknown US Soldier หรือเสียชีวิตที่โรงพยาบาลอาจใช้เพียงตัวเลขแทนที่จะเป็นชื่อ (Philibert-Ortega, 2021) หรืออาจมีเพียงชื่อ วันที่ หรือรายละเอียดส่วนบุคคลอื่น ๆ รวมถึงคุณลักษณะที่แสดงความศักดิ์สิทธิ์ สัญลักษณ์ งานแกะสลักรูปปั้น หรือคำที่เชื่อมโยงกับชุมชนทางศาสนาหรือจิตวิญญาณ ดังนั้น ศิลาจารึกหลุมศพจึงช่วยให้เราวิเคราะห์สถานที่ของผู้ตายในชุมชนฝังศพตามคุณลักษณะทางวัฒนธรรม สังคม และชุมชนได้ การแปลงเป็นดิจิทัลมีข้อดี

ในการทำให้ป้ายหลุมศพในพื้นที่ห่างไกลมองเห็นได้ง่ายขึ้น เก็บรักษาภาพหลุมศพที่อาจประสบกับสภาพดินฟ้าอากาศ วัชพืชที่มากคลุม หรือหลุมศพที่ถูกทิ้งร้าง (May et al., 2021)

May et al. (2021) ได้ทำการศึกษาเรื่อง CemoMemo: Making More Out of Gravestones (With Help From the Crowd) เป็นการพัฒนาสถานและป้ายหลุมศพให้เป็นดิจิทัล การพัฒนาเพื่อให้มีระบบที่สามารถอนุรักษ์วัฒนธรรมดั้งเดิม การค้นหาลำดับวงศ์ตระกูล การท่องเที่ยว (ทัวร์สุสานและหลุมฝังศพของครอบครัว ศึกษาวัฒนธรรมหรือความน่าสนใจทางประวัติศาสตร์) และการวิเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นการพัฒนาบนแอปพลิเคชันและเว็บไซต์ ชื่อ CemoMemo ซึ่งสามารถจัดหมวดหมู่การจัดทำดัชนีข้อมูลหลุมฝังศพและข้อมูลจำนวนมาก ทำให้ค้นหาข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

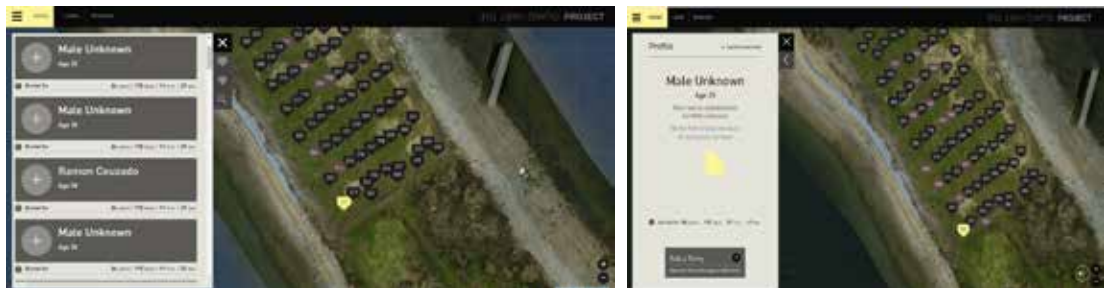
การพัฒนาเริ่มต้นจากความพยายามที่จะรักษาป้ายหลุมศพในสุสานเล็ก ๆ ทางตอนเหนือของรัฐโอไฮโอที่ประสบปัญหาสภาพดินฟ้าอากาศ ทำให้ป้ายหลุมศพเกิดความเสียหายและพังทลาย บางหลุมถูกละเลย ไม่มีการดูแลเอาใจใส่ หรือมีการหลุดตัว เสื่อมโทรมจากการถูกทิ้งเป็นเวลานาน การพัฒนาให้เป็นระบบดิจิทัลเริ่มต้นใน พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017) การเก็บข้อมูลในช่วงเริ่มต้นอาศัยความร่วมมือจากประชาชน ชุมชน โรงเรียนในพื้นที่ ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบันทึกข้อมูลป้ายหลุมศพ เนื่องจากสุสานในพื้นที่ที่ฝังศพบรรพบุรุษมีความสำคัญกับครอบครัว ชุมชนสังคมนั้น ๆ มีการติดต่อผ่านหลายช่องทาง เช่น ทางวิชาการ การสัมภาษณ์และบทความในสื่อต่าง ๆ การนำเสนอทัวร์นำชมสุสานประวัติศาสตร์สำหรับสมาชิกในชุมชน เพื่อบอกเล่าประวัติศาสตร์ของหลุมฝังศพบางแห่ง และกระตุ้นให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารเกี่ยวกับหลุมฝังศพรอบ ๆ ชุมชนของพวกเขา ผ่านการลงทะเบียน ซึ่งในช่วงเริ่มต้นจะเป็นลักษณะอาสาสมัคร ญาติหรือบุคคลที่สนใจ จนถึงปัจจุบันดำเนินการแล้วกว่า 5,000 หลุม จากสุสานกว่า 130 แห่งใน 10 ประเทศ โดยส่วนใหญ่เป็นหลุมฝังศพของชาวยิวในรัฐโอไฮโอและสหรัฐอเมริกา

การพัฒนาสถานและป้ายหลุมศพให้เป็นดิจิทัลพบว่า ข้อมูลที่ได้จากการเก็บบันทึกสามารถนำมาวิเคราะห์ได้อย่างหลากหลาย เช่น การวิเคราะห์รูปแบบหลุมฝังศพ รูปแบบสุสาน วิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์และชาติพันธุ์ ภาษา การย้ายถิ่น ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม คำจารึกที่แสดงถึงความรักความผูกพันในครอบครัวที่มีการอนุรักษ์ไว้บนป้ายหลุมฝังศพ บางพื้นที่ป้ายหลุมฝังศพยังระบุสาเหตุการตายด้วย นอกจากนี้ สุสานยังมีการพัฒนาระบบ GPS เพื่อนำทางไปสู่สุสานผ่านแอปพลิเคชัน การค้นหาหลุมศพที่มีจำนวนมากและมีความหนาแน่น สามารถค้นหาได้สองระดับ คือ การค้นหาแบบทั่วไปจากชื่อ นามสกุล และการค้นหาขั้นสูง ซึ่งค้นได้จากข้อมูล เช่น ชื่อ นามสกุล อายุ ชื่อบิดา โดยระบบจะแสดงภาพหลุมฝังศพขึ้นมา สถานที่ตั้ง ระยะที่จะเดินทางไปสุสาน

สหรัฐอเมริกา (รัชดาภรณ์ มรม่วง, 2566) รัฐนิวยอร์กมีการจัดการศพที่ครอบครัวไม่มีเงินทำศพ ผู้ป่วยโรคเอดส์ ศพทารกที่คลอดก่อนกำหนด ศพนิรนาม และศพไร้ญาติ ซึ่งแต่ละปีมีผู้เสียชีวิตจำนวนมาก ทั้งชาวอเมริกันและชาวต่างชาติ เมื่อมีการเสียชีวิตแล้วไม่ทราบว่ามีผู้ตายเป็นใครหรือไม่ ญาติ ศพเหล่านี้จะถูกส่งมาฝังที่สุสานสาธารณะที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของสหรัฐอเมริกา คือ สุสานบนเกาะฮาร์ท (Hart Island) ในอดีตเกาะนี้เคยเป็นที่ตั้งของศูนย์ฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เขตกักกันโรคไข้เหลือง เรือนจำ สถานบำบัดผู้ป่วยทางจิตหญิง

โรงพยาบาลรักษาผู้ป่วยวัณโรค สถานที่ปล่อยชีปนาวุธสงครามเย็น ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของกรมราชทัณฑ์ ในอดีตมีการฝังศพมากกว่าหนึ่งล้านศพ การฝังศพบนเกาะนี้เริ่มตั้งแต่สมัยสงครามกลางเมืองของสหรัฐอเมริกา ในตอนกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยการจ้างให้นักโทษทำหน้าที่เป็นผู้ขุดหลุมฝังศพ ศพจะถูกใส่ไว้ในกล่องไม้สน ขนาดใหญ่ แต่ละกล่องจะมีหมายเลขประจำตัวบุคคล อายุ เชื้อชาติ และสถานที่ที่พบศพ (หากมี) ดังนั้น ถ้าครอบครัวมีความประสงค์จะเดินทางไปเยี่ยมหลุมฝังศพของบุคคลอันเป็นที่รัก ต้องขออนุญาตจากกรมราชทัณฑ์ ซึ่งมีการกำหนดให้สามารถเดินทางไปเกาะฮาร์ทด้วยบริการเรือข้ามฝากได้เดือนละ 1 วัน สามารถเข้าชมได้เฉพาะ บริเวณศาลาชมวิวกัลลาทำเรือเท่านั้น ต้องมีบันทึกสำหรับการเข้าเยี่ยมชม ห้ามถ่ายรูปหลุมศพ หรือเดินเที่ยวเล่น บนเกาะ ซึ่งมีการกำหนดกฎเกณฑ์และการควบคุมอย่างเข้มงวดทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงหลุมฝังศพของ ครอบครัวได้อย่างสาธารณะ จนกระทั่งใน พ.ศ. 2562 (ค.ศ. 2019) สุสานได้ถูกโอนไปอยู่ภายใต้การดูแลของ กรมอุทยานเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงเกาะฮาร์ทได้ง่ายมากขึ้น (Ford, 2021)

พ.ศ. 2554 (ค.ศ. 2011) องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรได้จัดทำโครงการ Hart Island เป็นโครงการที่มี การจัดทำฐานข้อมูลออนไลน์ของผู้เสียชีวิตที่ถูกฝังบนเกาะฮาร์ท ระหว่างปี พ.ศ. 2523 (ค.ศ. 1980) จนถึงปัจจุบัน ตลอดจนการจัดทำแผนที่ตำแหน่งหลุมฝังศพที่ต้องการให้ครอบครัวสามารถเข้าถึงข้อมูลการฝังศพของบุคคล ที่เสียชีวิต รวมทั้งการจัดทำแพลตฟอร์มการเล่าเรื่อง Traveling Cloud Museum ข้อมูลการฝังศพของแต่ละศพ เวลาที่พวกเขาถูกฝัง บางศพไม่มีชื่อจนกว่าจะมีผู้เพิ่มเรื่องราว รูปภาพ คำบรรยายเสียง หรือวิดีโอ จัดการเยี่ยมชม สถานที่ฝังศพและดำเนินการทางด้านเว็บไซต์เพื่อช่วยให้ครอบครัวพบญาติที่ถูกฝังไว้บนเกาะนี้ (The Hart Island Project, n.d.) ดังแสดงในภาพที่ 3

ภาพที่ 3 เว็บไซต์แสดงแผนที่เกาะฮาร์ท พล็อตตัวเลขหลุมศพ และข้อมูลศพ

ที่มา: The Hart Island Project (n.d.)

มาเลเซีย (Abdullah et al., 2022) ศึกษาการพัฒนาระบบการจัดการสุสานมุสลิม บุกิตเกียรา กัวลาลัมเปอร์ มาเลเซีย โดยใช้แอปพลิเคชันเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ จากปัญหาความแออัดยัดเยียดและการขาดแคลนที่ดินในสุสานของชาวมุสลิม การจัดการเดิมที่ไร้ระเบียบ ความยากลำบากในการหาตำแหน่งหลุมฝังศพหรือป้ายหลุมฝังศพเมื่อเวลาผ่านไปหลายสิบปี การศึกษานี้เป็นการพัฒนาระบบเทคโนโลยีภูมิสารสนเทศ (Geographic Information System: GIS) และ web-based เพื่อช่วยหน่วยงานในการบริหารจัดการข้อมูลศพได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การช่วยเหลือทายาทของผู้เสียชีวิตในการระบุตำแหน่งของหลุมฝังศพของครอบครัว

การค้นหาข้อมูลของผู้เสียชีวิตสามารถทำได้โดยใช้คิวอาร์โค้ด (QR code) และยังช่วยให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นหรือผู้พัฒนาที่อยู่อาศัยทำได้ง่ายขึ้น

ญี่ปุ่น มีการสร้าง “อาคารสุสาน” เป็นสุสานใหม่ในศตวรรษที่ 21 ในการจัดเก็บอัฐิในอาคารสุสานที่ออกแบบร่วมสมัยใจกลางเมือง ตอบโจทย์คนเมืองที่ไม่จำเป็นต้องเดินทางไกลเพื่อไปกราบไหว้ผู้ล่วงลับหลังเวลาเลิกงาน ตอบโจทย์การแก้ปัญหาประชากรโลกเฒ่าขึ้นและจำนวนผู้เสียชีวิตก็มีมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลทำให้พื้นที่การเก็บอัฐิหรือโลศพภายในสุสานเริ่มน้อยลงโดยเฉพาะพื้นที่ในเมืองที่วัดมีบริเวณจำกัด การฝังศพ หรือเก็บอัฐิไว้นอกเมืองทำให้ญาติเดินทางไปกราบไหว้ยาก อาคารสุสานรูริเด็น (Ruriden) ตั้งอยู่ที่วัดโกโกะกุจิ (Kokokuji) เมืองโตเกียว มีการออกแบบด้วยสถาปัตยกรรมแนวสมัยใหม่ สามารถเก็บอัฐิได้ 7,000 กล่อง โดยอัฐิจะถูกเก็บในกล่องสีดำลักษณะคล้ายกล่องซูชิ แต่ละกล่องบรรจุอัฐิได้ 8 คน โดยผู้ที่เข้ามากราบไหว้สามารถสแกนไอดีและยื่นรอให้เครื่องจักรหยิบกล่องอัฐิออกมาวางพร้อมกับแสดงภาพข้อมูลของผู้ล่วงลับบนหน้าจอ (ภูมิ เพชรโสภณสกุล, 2566)

5. ผลการศึกษา

5.1 ปัญหาการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพของประเทศไทย

ในช่วงปี พ.ศ. 2546-2565 สำหรับประเทศไทย บริบทของประเทศไทยมีความแตกต่างกับหลายประเทศในด้านต่าง ๆ เช่น สถานที่ฝังศพจะเป็นป่าช้าตามวัดหรือสุสาน ซึ่งเป็นพื้นที่ของมูลนิธิซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร โดยสถานที่เหล่านี้ยังไม่มีการพัฒนาให้เหมาะสมสำหรับการใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์หรือเชิงอนุรักษ์ ซึ่งต่างกับต่างประเทศที่ส่วนใหญ่รัฐโดยเทศบาลมีหน้าที่ดูแลสถานที่ฝังศพ นอกจากนี้ ปกติประเทศไทยจะไม่มีแผ่นป้ายศิลาจารึก ยกเว้นแผ่นหินศิลาหรือแท่งปูนที่จารึกตัวอักษรหน้าหลุมศพ ซึ่งจะพบบนฮวงซุ้ยของสุสานชาวจีน นอกจากนี้ ประเทศไทยนิยมเผาศพมากกว่าการฝังศพ ส่วนการฝังศพจะเป็นไปตามความเชื่อทางศาสนา เช่น ศาสนาอิสลาม ชุมชนมุสลิมจะฝังศพไว้ที่กุโบร์หรือสุสานมุสลิม ศพคนไทยเชื้อสายจีนจะฝังอยู่ตามสุสานของมูลนิธิจีน ซึ่งเป็นประเพณีชาวจีนที่สืบทอดกันมาเรื่องการฝังศพของบรรพบุรุษไว้เพื่อให้ลูกหลานได้มากราบไหว้ทุก ๆ ปี เรียกว่า “ประเพณีเซ่งเม้ง” เป็นการไหว้หลุมฝังศพของบรรพบุรุษหรือที่ชาวจีนเรียกกันว่า “ฮวงซุ้ย” ซึ่งปัจจุบันภายหลังสถานการณ์โควิด-19 เริ่มมีการปรับเปลี่ยนการไหว้ไปตามยุคสมัยเรียกว่า “เซ่งเม้งยุคใหม่” ที่ทำให้เกิดรูปแบบการดำเนินธุรกิจใหม่ ๆ ที่ปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมสภาพสังคม สภาพเหตุการณ์ปัจจุบัน เช่น ธุรกิจรับจ้างไหว้บรรพบุรุษพร้อมถ่ายทอดสดวิดีโอคอล (video call) โดยไม่ต้องไปถึงสุสานด้วยตนเอง หรือการให้บริการรับจ้างทำความสะอาดสุสานและเซ่นไหว้บรรพบุรุษโดยที่ลูกหลานไม่ต้องเดินทางไปสุสานเอง (อชิตา พุ่มแจ้, ม.ป.ป.)

สำหรับศพนิรนามที่ยังไม่ทราบว่าเป็นใคร และศพไร้ญาติที่แม้จะทราบว่าผู้ตายเป็นใครแต่ไม่สามารถติดตามญาติได้หรือญาติไม่มีความพร้อมที่จะรับศพไปทำพิธีทางศาสนา ศพเหล่านี้จะถูกส่งไปฝังตามสุสานของ

มูลนิธิจีนซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรในต่างประเทศ ศพนิรนามและศพไร้ญาติเหล่านี้จะอยู่ในการดูแลของเทศบาลของเมืองนั้น ๆ และรัฐเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายในการดูแลบำรุงรักษาสุสาน แต่ประเทศไทยไม่มีสุสานของภาครัฐ ศพเหล่านี้จึงต้องฝากฝังไว้ตามสุสานของมูลนิธิเอกชนตามจังหวัดต่าง ๆ เมื่อเวลาผ่านไป จำนวนศพมีเพิ่มมากขึ้น อาจพบปัญหาในการค้นหาหลุมศพ หากศพไม่พบ หรือใช้เวลานานในการเดินค้นหา ประกอบกับศพนิรนามและศพไร้ญาตินั้น แต่ละมูลนิธิจะมีการเก็บข้อมูลหรือบันทึกข้อมูลแตกต่างกัน เมื่อเวลาผ่านไปอาจทำให้ไม่สามารถบอกได้ว่าศพที่ต้องการค้นหาฝังไว้ที่ไหน หรือศพนั้นอาจถูกเผาทำลายไปแล้วโดยไม่มีการบันทึกข้อมูลเก็บไว้อย่างเป็นระบบ ซึ่งศพเหล่านี้ควรจะต้องมีการจัดเก็บข้อมูลให้ครบถ้วนถูกต้อง สามารถค้นหาหลุมศพและตรวจสอบข้อมูลย้อนกลับได้ ทำให้ส่งผลเสียต่อกระบวนการยุติธรรม กระบวนการจัดการศพตั้งแต่ก่อนฝังศพจนถึงการนำศพคืนให้แก่ญาติ จึงมีความสำคัญในแง่ของการจัดการศพนิรนามและศพไร้ญาติ นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดด้านพื้นที่ของสุสาน เจ้าหน้าที่เป็นเพียงอาสาสมัคร ขาดองค์ความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ดังนั้น เพื่อให้กระบวนการทำงานมีประสิทธิภาพและสามารถที่จะตรวจสอบย้อนกลับไปยังสถานที่ฝังศพได้อย่างถูกต้อง เพราะยังไม่มีกำหนดระยะเวลาที่แน่ชัดในการเก็บรักษาศพเหล่านี้ รัฐจึงต้องหาวิธีการเพื่อให้สามารถตรวจสอบศพที่ฝังไว้ในสุสานและข้อมูลศพที่เก็บไว้เมื่อเวลาผ่านไป

5.2 ศึกษาและวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย

การพัฒนาหลุมฝังศพโดยการนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาจัดการในประเทศไทยจะแตกต่างจากต่างประเทศ โดยในประเทศไทยจะมีการเปิดรับอาสาสมัครเข้ามาช่วยจัดการข้อมูลเก่าก่อนนำเข้าสู่ระบบ แต่สำหรับประเทศไทยพบว่า การพัฒนาหลุมฝังศพโดยการนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาจัดการข้อมูลจะพบที่มูลนิธิสว่างวิชชาธรรมสถาน อำเภอบางช่อง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมูลนิธินี้ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2506 หนึ่งในวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งมูลนิธิคือการจัดตั้งสุสานและฌาปนสถานสำหรับช่วยเหลือบุคคลยากจนและศพไร้ญาติ ปัจจุบันมูลนิธิได้นำเทคโนโลยีการพัฒนาเว็บไซต์มาช่วยในการจัดเก็บและค้นหาหลุมศพ ถือเป็นสุสานยุคใหม่ในประเทศไทย จากสภาพปัญหาพื้นที่สุสานที่มีพื้นที่กว้างใหญ่ทำให้ในช่วงเทศกาลหรือประเพณีการกราบไหว้ศพบรรพบุรุษ ลูกหลานประสบปัญหาการค้นหาหลุมศพของบรรพบุรุษ เทคโนโลยีนี้จะใช้เป็นเครื่องมือค้นหาหลุมศพบนพื้นที่หลุมที่ฝังไว้ในสุสาน เพื่อให้การค้นหาหลุมศพสะดวกและป้องกันการสับสน ข้อมูลถูกต้องแม่นยำ การค้นหาทำได้โดยเข้าไปที่เว็บไซต์แล้วพิมพ์ชื่อ-นามสกุลเป็นภาษาไทยหรือภาษาจีน จะปรากฏรายละเอียดทั้งหมด นอกจากนี้ยังมีข้อมูลบุคคลในครอบครัว ข้อมูลการฝังและโซน (zone) ที่ฝัง (“สุสานยุคใหม่ใช้ไอทีค้นหาศพบรรพบุรุษ,” 2559) โดยโซนการฝังจะแบ่งเป็นโซนตามอักษรภาษาอังกฤษ A, B, C และ D การพัฒนาในลำดับแรกจะต้องสำรวจพื้นที่และหลุมศพทั้งหมดในสุสานเพื่อทำแผนที่สุสานและหลุมศพทั้งหมดก่อน จากนั้นจึงกำหนดแบ่งพื้นที่เป็นโซนเพื่อความสะดวกในการค้นหาหลุมศพ การแบ่งเป็นโซนอาจคำนึงถึงลักษณะพื้นที่ของสุสาน เช่น โซน A-1 จะมีรายละเอียดจำนวนแถว เลขที่หลุม ข้อมูลศพ เช่น เพศ ชื่อ-นามสกุลของศพในหลุมนั้น ๆ ดังแสดงในภาพที่ 4 สำหรับเลขที่หลุมสามารถแสดงภาพป้ายหลุมศพที่มีรายละเอียดข้อมูลศพหลุมนั้น ๆ ด้วยกรณีหลุมว่างจะแสดงสัญลักษณ์เป็นสี่เหลี่ยมที่ว่าง สำหรับการค้นหาสามารถพิมพ์ชื่อ-นามสกุลของศพทั้งภาษาไทยและภาษาจีน ระบบจะค้นหาตำแหน่งที่ตั้งหลุมศพ ถือเป็นสุสานยุคใหม่ที่นำระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการค้นหาหลุมศพในประเทศไทย (รัชดาภรณ์ มรม่วง, 2566, น. 123)

ภาพที่ 4 พื้นที่โซน A สุสานมูลนิธิสว่างวิชารธรรมสถาน อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ที่มา: แผนกสุสานมูลนิธิสว่างวิชารธรรมสถาน (ม.ป.ป.)

สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ได้พัฒนาระบบสำหรับการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพ โดยเริ่มต้นศึกษาการพัฒนาสุสานจากหลายประเทศเพื่อนำมาพัฒนาที่สุสานของพุทธสมาคมสว่างอริยธรรมสถาน จังหวัดนครนายก ซึ่งรับฝากฝังศพนิรนาม และศพไร้ญาติของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ปัจจุบันมีข้อมูลศพนิรนามและศพไร้ญาติมากกว่า 3,000 ศพ ซึ่งเดิมการเก็บบันทึกรวบรวมข้อมูลภาพ การค้นหาหลุมศพ ภายหลังที่สามารถพิสูจน์ศพได้แล้ว เมื่อเวลาผ่านไปหลายปีค่อนข้างยาก เนื่องจากการจัดการข้อมูลยังเป็นแบบ manual ซึ่งเจ้าหน้าที่มูลนิธิตั้งเจ้าหน้าที่ประจำเป็นเพียงอาสาสมัครทำให้การจัดเก็บข้อมูลอาจมีความคลาดเคลื่อนหรือบันทึกข้อมูลผิดพลาดได้ ดังนั้น การพัฒนาระบบสำหรับการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพจะเข้ามาช่วยสนับสนุนในการเก็บบันทึกรวบรวมข้อมูล ภาพ การค้นหาหลุมศพ สุสาน ประวัติการฝังศพ รวมทั้งระยะทางในการเดินทางมายังสุสานได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ซึ่งสามารถนำไปใช้ได้กับทุกสุสานที่มีการฝังศพ โดยได้มีการกำหนดเป้าหมายของการพัฒนา (Kyle, 2023) ตามกระบวนการของวงจรการพัฒนาระบบ (System Development Life Cycle: SDLC) ดังนี้

1) การวางแผน: จัดเก็บรวบรวมความต้องการจากผู้ใช้งาน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน และของมูลนิธิที่จัดการศพที่สุสาน วิเคราะห์ความเป็นไปได้และวางแผนในการพัฒนาระบบทุกขั้นตอน

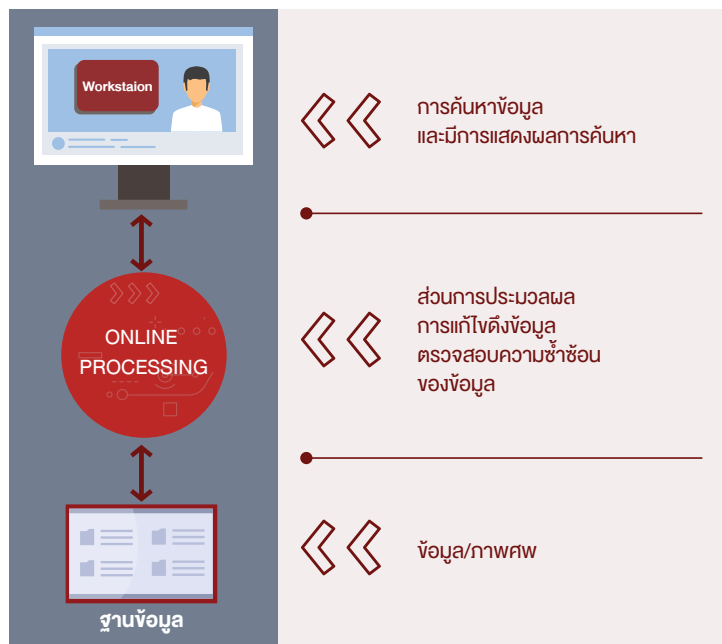
2) การวิเคราะห์: สร้างแผนภาพกระแสข้อมูล (data flow diagram) ระบุกระบวนการทั้งหมดที่จะเป็นขั้นตอนของการใช้ซอฟต์แวร์และฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

3) การออกแบบ: ออกแบบสถาปัตยกรรมของระบบ ส่วนประสานกับผู้ใช้ (user interface) รายละเอียดของฐานข้อมูล และออกแบบโปรแกรม

4) การพัฒนาและติดตั้ง: พัฒนาระบบ ทดสอบข้อผิดพลาดของระบบจนระบบเสร็จสมบูรณ์ แล้วจึงย้ายไปติดตั้งยังเครื่องแม่ข่าย จากนั้นทดลองใช้งานเพื่อพัฒนาปรับปรุงแก้ไข

5) การบำรุงรักษา: ภายหลังเมื่อมีการใช้งานต้องมีการปรับปรุงแก้ไข หรือพบปัญหาจากการใช้งาน ต้องมีการพัฒนาปรับปรุงให้พร้อมใช้งาน

การออกแบบซอฟต์แวร์สำหรับระบบการประมวลผลเป็นแบบออนไลน์ ซึ่งจะมีข้อดี คือ เมื่อนำข้อมูลศพเข้าสู่ระบบ จะมีการตรวจสอบความถูกต้องและความซ้ำซ้อนของข้อมูลได้ทันที นอกจากนี้ ยังสามารถจัดเก็บข้อมูลได้ตลอดเวลาทำให้ข้อมูลมีความทันสมัยและเป็นปัจจุบัน ดังแสดงในภาพที่ 5

ภาพที่ 5 การออกแบบซอฟต์แวร์สำหรับระบบการประมวลผลแบบออนไลน์

การพัฒนาระบบประกอบด้วยรายละเอียดดังนี้

5.2.1 การสำรวจพื้นที่สุสาน การสำรวจพื้นที่ทั้งหมดของสุสานเพื่อทราบอาณาเขต ลักษณะพื้นที่ จากนั้นจัดทำแผนที่สุสานให้เป็นดิจิทัล โดยมีรายละเอียดประกอบด้วย ตำแหน่งที่ตั้ง ลักษณะภูมิประเทศ รอบสุสาน ระยะทาง ทิศ ข้อมูลศพ ป้ายหลุมศพ จำนวนหลุมศพ แล้วนำข้อมูลเข้าสู่ระบบดิจิทัล ถ้าสุสานมีพื้นที่กว้างมาก ควรแบ่งพื้นที่เป็นโซน เช่น โซนฝั่งศพนิรนาม โซนฝั่งศพไร้ญาติ เพราะจะทำให้เกิดความชัดเจน ในกรณีการล้างป่าช้าที่ต้องขุดศพไร้ญาติขึ้นมาก่อนจะได้สะดวกรวดเร็วไม่สับสนปนกับศพนิรนาม ดังแสดงในภาพที่ 6

ภาพที่ 6 แผนผังฐานของมูลนิธิสว่างบำเพ็ญธรรมสถาน จังหวัดปราจีนบุรี

ที่มา: แผนกส่งเสริมการศึกษา มูลนิธิสว่างบำเพ็ญธรรมสถาน (2559)

5.2.2 การกำหนดโซน ใช้อักษรภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษในการแบ่งโซนพื้นที่เพื่อสะดวกในการบริหารจัดการ เช่น กรณีมีพื้นที่กว้างใหญ่มากอาจแบ่งโซนพื้นที่เป็นโซน A B และ C โดย C อาจมีการแบ่งย่อยอีกเป็น C1 และ C2

5.2.3 การใช้สีแยกความแตกต่าง ใช้สีเพื่อแยกประเภทของศพหรือลักษณะของหลุมศพ เช่น สีแดงแสดงศพนิรนาม สีเหลืองแสดงศพไร้ญาติ สีเขียวแสดงหลุมศพว่าง เพื่อสะดวกต่อการจัดการข้อมูลและทำให้เจ้าหน้าที่สามารถประเมินหรือคาดการณ์จำนวนหลุมศพว่าเพียงพอสำหรับการฝังศพได้อีกเท่าไรก่อนหลุมศพเต็ม ทำให้มีเวลาเพียงพอในการเตรียมการในการบริหารจัดการหลุมศพก่อนที่หลุมศพจะเต็ม นอกจากนี้ ทำให้สะดวกในการค้นหาหลุมศพจำนวนมาก หรือเมื่อเวลาผ่านไป รวมทั้งการนำศพนิรนามหรือศพไร้ญาติลงและขึ้นจากหลุมศพ

ตัวอย่างการกำหนดโซนและแสดงสี เช่น โซน B ฝังศพนิรนามมีจำนวนหลุมทั้งหมด 15 หลุม ตั้งแต่ B1-15 ดังแสดงในภาพที่ 7

B1		B3			B1-B5
					B6-B10
			B14		B11-B15

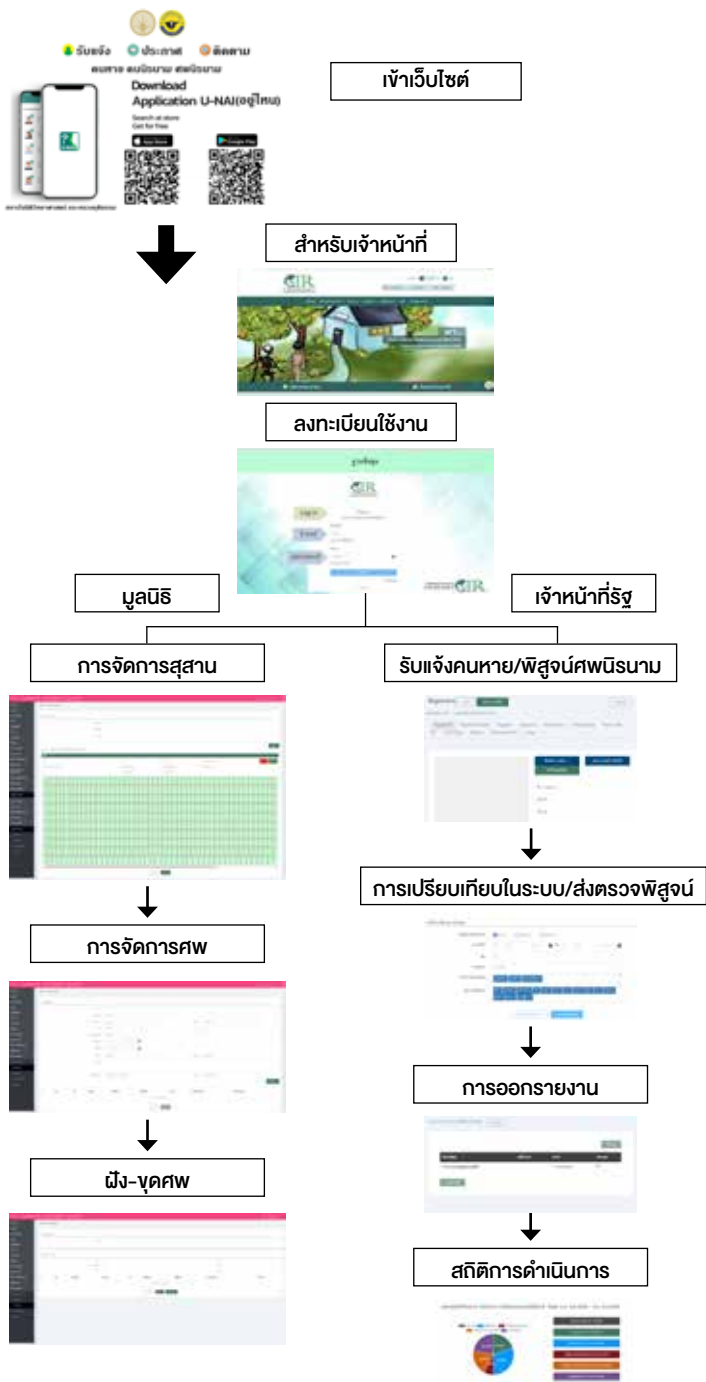
B1	สีเหลือง แสดงหลุมศพไร้ญาติ	B3	สีเขียว แสดงหลุมศพว่าง	B14	สีแดง แสดงหลุมศพนิรนาม
----	-------------------------------	----	---------------------------	-----	---------------------------

ภาพที่ 7 การกำหนดโซนและแสดงสี

5.2.4 ข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย ควรมีการแสดงข้อมูลได้ ดังนี้

- 1) สถิติการฝังศพรายเดือน รายปี หรือช่วงเวลาที่ต้องการค้นหาได้
- 2) ค้นหาจำนวนหลุมศพทั้งหมดในสุสานและจำนวนหลุมศพที่ยังว่างอยู่ โดยให้แสดงที่หน้าแผนผังข้อมูลสุสานทั้งหมด
- 3) สามารถรองรับการเพิ่มสุสานได้ โดยอาจมีการกำหนดรหัสสุสาน เพื่อในอนาคตจะสามารถรวมสุสานต่าง ๆ เป็นระบบเดียวกันได้
- 4) การเพิ่มโซนและข้อมูลหลุมฝังศพจะต้องสามารถเชื่อมข้อมูล (sync) กับข้อมูลเดิมในระบบหากมีการปรับปรุงข้อมูลที่ระบบข้อมูลหลุมฝังศพ ข้อมูลบนระบบจะต้องถูกเปลี่ยนแปลงตามเช่นกัน
- 5) สามารถเก็บประวัติหลุมศพที่มีการใช้งานและสามารถแสดงประวัติการใช้งานหลุมศพได้
- 6) กำหนดลำดับชั้นของเจ้าหน้าที่ในการเข้าถึงข้อมูลทะเบียนหลุมศพ
- 7) สามารถแก้ไขและเพิ่มเติมข้อมูลหลุมศพ แสดงประวัติผู้แก้ไขและเพิ่มเติมข้อมูล แสดงข้อมูลที่แก้ไขและเพิ่มเติม และเหตุผลที่ขอแก้ไขและเพิ่มเติมข้อมูล และสามารถบันทึกการฝังศพได้มากกว่าหนึ่งศพในหนึ่งหลุม เช่น แม่และลูกเสียชีวิต
- 8) สามารถบันทึกข้อมูลเจ้าหน้าที่ที่ขุดศพ ผู้ที่อนุญาต วัน/เดือน/ปีที่ขุดศพ และเหตุผลในการขุดโดยให้ทำเป็นรายการที่สามารถเลือก ได้แก่ ญาติขอขุด แพทย์ขอขุด โครงการขุดศพ และอื่น ๆ
- 9) สามารถตรวจสอบความซ้ำซ้อนของข้อมูลได้ เช่น การบันทึกข้อมูลศพซ้ำ
- 10) มีระบบมาตรฐานการจัดการความปลอดภัยของข้อมูลตามมาตรฐานสากล
- 11) ข้อมูลเก่าจะต้องนำข้อมูลเข้าสู่ระบบด้วยเช่นกัน หากระบบออกแบบให้สามารถนำข้อมูลเก่าเข้าสู่ระบบได้ก็จะสะดวกในการจัดการ แต่หากไม่สามารถทำได้จะต้องทยอยนำข้อมูลเก่าเข้าสู่ระบบจนครบถ้วน

การพิจารณากลุ่มผู้ใช้งาน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้ 1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐ ใช้ข้อมูลเพื่อการให้บริการประชาชนและในกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งเป็นแนวทางการสืบสวนสอบสวน การพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคล การติดตามผู้สูญหาย 2) เจ้าหน้าที่มูลนิธิ ใช้ในการจัดเก็บข้อมูล การค้นหาข้อมูล การเพิ่ม เปลี่ยนแปลง แก้ไขข้อมูล 3) ประชาชน ใช้สำหรับการค้นหาข้อมูลญาติที่สูญหายหรือเสียชีวิต ดังแสดงในภาพที่ 8

ภาพที่ 8 การใช้งานระบบ <https://www.thaimissing.go.th/>

ที่มา: สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ (2565)

6. การอภิปรายผล

6.1 การพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย พบว่า

6.1.1 การค้นหาข้อมูลปริมาณมากได้รวดเร็วมากขึ้น ระบบสามารถค้นหาจำนวนหลุมศพที่ยังว่างเพื่อให้สามารถประเมินระยะเวลาการจัดการศพก่อนหลุมศพไม่เพียงพอกับปริมาณศพ

6.1.2 การตรวจสอบความถูกต้องและความซ้ำซ้อนของข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

6.1.3 การเก็บรักษาประวัติข้อมูลศพเพื่อการตรวจสอบย้อนกลับ สร้างความเชื่อมั่นให้กับครอบครัวและญาติผู้เสียชีวิต

6.1.4 สามารถแสดงสถิติข้อมูลศพ ซึ่งจะสามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายกรณีศพแรงงานข้ามชาติที่เสียชีวิต ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายและไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าเป็นใคร หรือติดตามญาติได้ ศพเหล่านี้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้น

6.1.5 การวิเคราะห์สาเหตุการเสียชีวิตรูปแบบต่าง ๆ ในเชิงการป้องกันการเกิดเหตุในอนาคต

6.1.6 การพัฒนาในอนาคตสามารถที่จะเชื่อมโยงข้อมูลกับสุสานของมูลนิธิอื่น ๆ ในประเทศไทยเพื่อที่จะทราบข้อมูลศพนิรนามและศพไร้ญาติที่เสียชีวิตในประเทศทั้งหมด

6.1.7 สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนและสังคมที่จะสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทั้งหมดได้

6.2 การนำระบบเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย ยังไม่มีการจัดทำแพร่หลาย เนื่องจากมูลนิธิที่มีสุสานฝังศพทำหน้าที่รับดูแลแทนหน่วยงานรัฐ และยังมีข้อจำกัดของทรัพยากรหลายด้าน ทั้งพื้นที่ฝังศพ งบประมาณ เจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นเพียงอาสาสมัคร และขาดองค์ความรู้ทั้งทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ ดังนั้น การจัดการข้อมูลให้ถูกต้องครบถ้วนจึงทำได้เท่าที่ศักยภาพของมูลนิธิจะดำเนินการได้ ซึ่งรัฐต้องจำเป็นต้องเข้ามาดำเนินการจัดการเพื่อให้เป็นระบบมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ ถือเป็นความท้าทายของภาครัฐอย่างยิ่ง ซึ่งปัจจัยความท้าทายที่พบ ได้แก่ (OpusXenta, 2021)

6.2.1 การขาดความรู้และประสบการณ์ ผู้จัดการสุสานส่วนใหญ่ไม่มีประสบการณ์ในการแปลงข้อมูลศพให้เป็นดิจิทัลมาก่อน ประกอบกับพัฒนาสุสานให้เป็นดิจิทัลต้องใช้เงินลงทุน ซึ่งถ้ายังไม่ทราบวัตถุประสงค์และประโยชน์ที่ชัดเจนก็จะยังคงเป็นเพียงแผนการที่ยังไม่ได้ดำเนินการ

6.2.2 ขาดวิสัยทัศน์ การพัฒนาสู่สานให้เป็นดิจิทัลในบางพื้นที่ยังคงเป็นเรื่องใหม่กับสิ่งเดิม วิธีการเดิมที่สานเคยปฏิบัติกันต่อกันมา ที่ยังมองไม่เห็นความสำคัญในการที่จะต้องพัฒนาให้เป็นดิจิทัล ดังนั้น จึงเป็นหนึ่งในปัญหาใหญ่ที่มีความท้าทายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสาน

6.2.3 การฝึกอบรม ถือเป็นอีกหนึ่งในความท้าทายที่จะต้องเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงานแบบเดิม เป็นแบบใหม่ในเรื่องการเปลี่ยนวิธีการปฏิบัติงาน ต้องมีการชี้แจงทำความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่เพื่อคลายความกังวล ต้องมีการเรียนรู้วิธีการปฏิบัติงานใหม่ ต้องมีการฝึกอบรมเพื่อช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

6.2.4 การแก้ปัญหา การวางแผนการดำเนินการก่อนที่จะพัฒนาเป็นระบบดิจิทัล การคัดเลือก ระบบดิจิทัลที่เหมาะสมตอบสนองต่อความต้องการซึ่งต้องพิจารณาประเด็นต่อไปนี้

1) การจัดการข้อมูล โดยพิจารณาว่า ใครสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ ระดับใด เมื่อใด และอย่างไร ในส่วนสถานที่ที่จะทำเป็นสถานที่ฝังศพหรือเป็นอนุสรณ์สถาน สิทธิในการฝังศพ การขอรูดค้น เอกสาร และรูปภาพ ที่เกี่ยวข้อง

2) การจัดทำแผนที่และข้อมูลหลุมศพ ต้องมีการจัดทำแผนที่หลุมฝังศพทั้งหมดในสาน เพื่อแสดงข้อมูลทั้งหมด และจะทำให้ประชาชนสามารถค้นหาและเดินทางไปยังสถานที่ฝังศพหรืออนุสรณ์สถาน ได้ง่าย

3) จัดทำข้อกำหนด เป็นไปตามกฎหมายเพื่อให้การเก็บรักษาบันทึกที่เป็นกระดาษหรือดิจิทัล ทั้งหมดมีความปลอดภัย เป็นการสร้างความเชื่อมั่นต่อประชาชนว่าข้อมูลจะไม่ถูกนำไปใช้อย่างไม่ถูกต้อง

จะเห็นได้ว่า การศึกษาและการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย นอกจากจะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวมาแล้ว ยังเป็นการเก็บรักษาความทรงจำอันล้ำค่าส่งต่อสู่ลูกหลาน การรักษามรดกท้องถิ่นและแหล่งประวัติศาสตร์ที่สืบทอดมายาวนาน แต่สำหรับประเทศไทยซึ่งใช้วิธีการเผาศพเป็นหลัก การพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย สำหรับศพนิรนามและศพไร้ญาติ เป็นไปเพื่อประโยชน์ต่อกระบวนการยุติธรรมให้กระบวนการยุติธรรมสามารถดำเนินการต่อไปได้ การคำนึงถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ที่เสียชีวิตที่ยังระบุตัวตนไม่ได้ ให้มีโอกาสกลับคืนสู่ครอบครัว ดังนั้น เมื่อโลกมีการขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีมากขึ้นการแปลงสู่สานเป็นดิจิทัลซึ่งเป็นการเปลี่ยนวิธีการจัดการข้อมูลศพแบบเก่าก็ไม่อาจเป็นข้อยกเว้นได้เช่นกัน

นอกจากนี้ หากรัฐจะต้องเข้ามาจัดการข้อมูลหลุมศพนิรนามและศพไร้ญาติ อาจใช้แนวทางการสร้างอาคารสานเช่นญี่ปุ่น ซึ่งจะทำให้รัฐสามารถเป็นผู้กำหนดแนวทางปฏิบัติในการจัดเก็บข้อมูลศพทั้งหมดได้ ซึ่งวิธีการนี้จะทำให้การจัดเก็บข้อมูลศพนิรนามและศพไร้ญาติเป็นระบบเดียวกันทั่วประเทศ

7. ข้อเสนอ

การศึกษาและการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย โดยศึกษาข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทยในช่วงปี พ.ศ. 2546-2565 ที่มีการจัดเก็บข้อมูลศพนิรนามของสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ซึ่งฝากฝังศพนิรนามและศพไร้ญาติไว้ที่สุสานของมูลนิธิสว่างจริยธรรมสถาน จังหวัดนครนายก เนื่องจากภาครัฐไม่มีสถานที่ในการจัดการศพนิรนามที่ยังไม่สามารถพิสูจน์บุคคลได้จึงต้องฝากฝังไว้ที่มูลนิธิ โดยมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกัน ซึ่งเดิมการจัดเก็บข้อมูลจะอยู่ในรูปแบบการจดลงบนสมุดบันทึก ซึ่งเจ้าหน้าที่มูลนิธิซึ่งเป็นเพียงอาสาสมัครมีการเข้าและออกจากการเป็นอาสาสมัคร ขาดองค์ความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ แนวทางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่จึงแตกต่างกัน ดังนั้นเพื่อให้มีความสำคัญในการบันทึกข้อมูลศพให้ครบถ้วนถูกต้อง และตรวจสอบย้อนกลับได้ในอนาคตกรณีที่ศพนิรนามสามารถพิสูจน์บุคคลได้แล้ว จากข้อมูลที่มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นทุกปีทำให้การค้นหาข้อมูลยาก มีโอกาสเกิดความผิดพลาดได้ จึงเกิดแนวความคิดพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูลหลุมฝังศพในประเทศไทย โดยเมื่อได้ทำการศึกษาข้อมูลจากต่างประเทศพบว่า มีหลายประเทศที่ได้มีการพัฒนาระบบเพื่อนำเข้ามาช่วยจัดการข้อมูลศพปริมาณมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นศพมีชื่อ-นามสกุล วัตถุประสงค์หลัก คือ ต้องการเก็บรักษาข้อมูลเก่า ความรวดเร็วและถูกต้องในการค้นหาข้อมูล และเพื่อความสะดวกสำหรับประชาชนในการค้นหาข้อมูลญาติที่เสียชีวิต อีกทั้งช่วยให้มูลนิธิสามารถทำงานได้ง่ายและสะดวกขึ้นกรณีมีการหมุนเวียนเปลี่ยนเจ้าหน้าที่ดูแลศพเหล่านี้

สำหรับประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบทบาทภารกิจในกระบวนการยุติธรรมได้เช่นเดียวกัน นอกจากต้องการเก็บรักษาข้อมูล ความรวดเร็วและถูกต้อง ข้อมูลดังกล่าวสามารถตรวจสอบย้อนกลับเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้กับครอบครัวและญาติผู้เสียชีวิตที่จะส่งศพกลับคืนสู่ครอบครัวอย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังพบว่า ในประเทศไทยมีมูลนิธิที่รับฝากฝังศพนิรนามและศพไร้ญาติอยู่ทั่วประเทศจำนวนมาก การเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานจะทำให้ทราบข้อมูลศพนิรนามและศพไร้ญาติที่เสียชีวิตในประเทศทั้งหมด เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาในอนาคต

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในอนาคต

8.1.1 ควรมีการออกกฎหมายกำหนดแนวทางการจัดการศพนิรนามรวมทั้งศพไร้ญาติให้ชัดเจน เช่น กำหนดวิธีการจัดเก็บข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ ระยะเวลาเก็บศพก่อนการเผาทำลาย เพื่อแก้ไขปัญหาปริมาณศพที่ยังไม่สามารถส่งคืนครอบครัวที่เพิ่มมากขึ้นทุกปี และมีแนวทางการปฏิบัติงานเดียวกันทั้งประเทศสำหรับใช้ในการพิสูจน์อัตลักษณ์บุคคลในอนาคต

8.1.2 ควรให้มีการพัฒนาองค์ความรู้ให้กับเจ้าหน้าที่อาสาสมัครมูลนิธิ รวมทั้งการจัดเวที การถอดบทเรียนโดยวิธีเล่าเรื่อง (story telling) เพื่อให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงาน การแก้ไขปัญหา การสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนในการร่วมมือ สร้างความภาคภูมิใจผ่านการเล่าเรื่องเป็นกลไกสร้างระบบจิตใจ สำหรับหน่วยงานภาคประชาสังคมเพื่อให้เกิดความร่วมมือกับภาครัฐอย่างยั่งยืน

8.1.3 ควรให้มีการจัดทำข้อมูลหรือทะเบียนประวัติเจ้าหน้าที่อาสาสมัครมูลนิธิที่ผ่านการฝึกอบรม ในระดับต่าง ๆ เพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการฝึกอบรมในระดับที่สูงขึ้น และสามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ ในอนาคต

8.1.4 หน่วยงานที่มีอำนาจต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของการพัฒนาระบบสำหรับจัดการข้อมูล หลุมฝังศพในประเทศไทยให้มีความชัดเจน เช่น เพื่อการสำรองข้อมูลกรณีต้นฉบับเสียหายหรือสูญหาย การประหยัดเวลาในการค้นหาข้อมูล การปรับปรุงแก้ไขข้อมูลได้สะดวกเพื่อเป็นข้อมูลสาธารณะเข้าถึง แบบออนไลน์ รวมทั้งการให้ความรู้ หรือเพื่อประโยชน์ในกระบวนการยุติธรรม ซึ่งจะทำให้แต่ละสุสานเห็นภาพ ความสำคัญและสามารถตัดสินใจได้ง่ายที่จะพัฒนาสุสาน

8.2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับกิจการสื่อสาร

ควรมีการนำร่องการพัฒนาการจัดทำฐานข้อมูลผู้เสียชีวิตกลุ่มประเภท ศพไร้ญาติ และศพนิรนาม เพื่อเก็บเป็นข้อมูลสำหรับการติดตามของญาติ นอกจากนี้ เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นภาคประชาสังคมเห็นว่า รัฐให้ความสำคัญในเรื่องนี้ เป็นแนวทางให้สุสานอื่น ๆ เห็นคุณค่าความสำคัญที่จะนำเทคโนโลยีนี้มาใช้งาน ซึ่งเมื่อมีการใช้งานมากขึ้น ต้นทุนการผลิตจะถูกกลงและอาจทำให้เชื่อมโยงข้อมูลระหว่างสุสานได้

รายการเอกสารอ้างอิง

- แผนกสงเคราะห์ศพไร้ญาติ มูลนิธิสว่างบำเพ็ญธรรมสถาน. (2559, 4 ตุลาคม). *แผ่นผังในสุสานแบ่งเป็นโซน ๆ อย่างชัดเจน* [แบบรูปภาพ] [เพจเฟซบุ๊ก]. Facebook. <https://www.facebook.com/731875226975502/photos/a.731884910307867/731879886975036/>
- แผนกสุสานมูลนิธิสว่างวิชชาธรรมสถาน. (ม.ป.ป.). *สุสานโซน A-1 แถวที่ 01-10*. <http://www.swtf.or.th/zoneA1.html>
- ภูมิ เพชรโสภณสกุล. (2566, 1 พฤษภาคม). *สุสานรูปแบบใหม่ในศตวรรษที่ 21 ในอาคารทรงโมเดิร์น*. Spacebar. <https://spacebar.th/culture/japan-modern-cemeteries>
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564. (2564, 27 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 138 ตอนพิเศษ 89 ง. หน้า 1-5.
- รัชดาภรณ์ มรม่วง. (2564). ปัญหาสภาพทางปฏิบัติของระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสนับสนุนการปฏิบัติงานติดตามคนหายและการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม พ.ศ. 2564. *วารสารศาลรัฐธรรมนูญ*, 23(69), 198-223.
- รัชดาภรณ์ มรม่วง. (2566). การจัดการศพผู้เสียชีวิต: รูปแบบในอนาคต The Management of Human Remains: Model of the Future. *วารสารรัฐสภาสาร*, 71(1), 106-136. <https://dl.parliament.go.th/handle/20.500.13072/609976>
- สถาบันนิติวิทยาศาสตร์. (2565). *ระบบการติดตามคนหาย และการพิสูจน์คนนิรนามและศพนิรนาม*. CIR. <https://www.thaimissing.go.th/>
- สุสานยุคใหม่ใช้ไอทีค้นหาศพบรรพบุรุษ. (2559, 12 กันยายน). ไทยรัฐออนไลน์. <https://www.thairath.co.th/content/719090>
- อชิตา พุ่มแก้ว. (ม.ป.ป.). *ปรากฏการณ์ ‘เซ็งเม้ง’ ในยุคเปลี่ยนเจนฯ เมื่อความกตัญญูมีต้นทุนสูง*. มนุษย์ต่างวัย. <https://www.manooottangwai.com/read/view/qingming/>
- Abdullah, S., Hussain, N. H. M., Talib, N., Hashim, I. C., Hashim, H., & Osoman, M. A. (2022). Development of Muslim Graveyard Management System (MGMS) Using Geospatial Technology Applications. *International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development*, 11(4), 191-199. <https://doi.org/10.6007/IJARPE/v11-i4/15035>
- Cox, R. J., & Day, D. (2011). STORIES OF A PLEASANT GREEN SPACE: CEMETERY RECORDS AND ARCHIVES. *Archival Issues*, 33(2), 88-99. <http://www.jstor.org/stable/23100483>
- Deceased Online. (2022). *About Deceased Online*. <https://www.deceasedonline.com/servlet/GSDOSearch?AcctView=Login&SrchView=Basic&DetsView=Content&ListView=LatestNews§ion=MAINHEL&context=ABOUTDOL&lang=E>
- Ford, B. (2021). *The Biggest Public Graveyard in the U.S. Is Becoming a Park*. Bloomberg CityLab. <https://www.bloomberg.com/news/features/2021-10-15/nyc-s-biggest-public-graveyard-hart-island-gets-remodel>

- Hastings District Council. (n.d.). *Burial & Cremation Register*. <https://hastingsdc.discovereverafter.com/>
- Jolly, E. (2012). *How To Find Your Ancestors in the Deceased Online Database*. BRITISH CEMETERY AND CREMATION RECORDS FROM DECEASED ONLINE. http://deceasedonlineblog.blogspot.com/2012/10/how-to-find-your-ancestors-in-deceased_5.html
- Kyle, R. (2023). *Digitising your Burial Records - an Essential Project Planning Guide*. TownsWeb Archiving. <https://blog.townswearchiving.com/2014/10/digitising-your-burial-records-essential-project-planning-guide>
- May, M. J., Kantor, E., & Zror, N. (2021). CemoMemo: Making More Out of Gravestones (With Help From the Crowd). *Journal on Computing and Cultural Heritage*, 14(4), 1-22. <https://doi.org/10.1145/3467888>
- OpusXenta. (2021). *Records Management Made Easy: The Benefits of Digitizing Your Records*. <https://opusxenta.com/records-management-made-easy-the-benefits-of-digitizing-your-records/>
- Philibert-Ortega, G. (2021). *Genealogy Dilemma: The Problem with Cemeteries*. GenealogyBank. <https://blog.genealogybank.com/genealogy-dilemma-the-problem-with-cemeteries.html>
- The Hart Island Project. (n.d.). *The Hart Island Project*. <https://www.hartisland.net/>